

Catalans en Svizra

Dieta universitara a Neuchâtel ils 8 d'avrigl

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **L'Universitad da Neuchâtel poseda in «Institut de langues et littératures hispaniques» (secretaria. ilh@unine.ch; tel. 032 718 19 28) manà da Juan Pedro Sánchez Méndez (juan.sanchez@unine.ch). «Hispanique» sa referescha a la Spagna, a sia populaziun (46,77 milliuns olmas il 2014) ed a ses linguatgs.** La «presentación» da l'institut numna ventg pajais da lingua spagnola ed emblida tuttina la Guinea equatoriale, nua ch'ella è uffiziala ensemen cun il franzos; menziunads èn anc il basc, catalan e «galego» (per spagnol «gallego», en Galiza) sco era quatter linguatgs amerindians da l'America dal Sid ed il nahuatl da México. En sia messa a San Cristóbal de Chiapas en México, el 15 da favrer 2016, ha papa Francesc cità in psalm biblic en la lingua dal lieu ed en spagnol: «Li smantal Kajavaltike to lek – la ley del Señor es perfecta del todo y reconforta el alma.» La pagina da l'institut da Neuchâtel intitulada «Bienvenido a nuestra página web» scriva: «Ofrecemos [Nus offerin] la oportunidad de acercarse [s'avischinar] a otras lenguas y literaturas del mundo hispánico como el catalán y el gallego.» Ina tal «oportunidad» sa splega il venderdi 8 d'avrigl 2016, da las 10.15 enfin a las 19.15, en la «Faculté des lettres et sciences humaines», Espace Louis Agassiz 1: Ina dieta (1) intitulada: «Nostalgia ed exil. Preschientscha da la cultura catalana en Svizra durant la segunda mesadad dal 20avel tschientaner.» La participaziun è gratuita. L'invit en scrit a l'occurrenza porta la suttascripziun: «Enric Vinyals, president de Casa Nostra de Suïssa»; uschia ha num la «Associació de Gent de Parla Catalana a Suïssa» (Losanna, info@casanostradesuïssa.ch).

Migraziun economica

Daco datti in'unioni da glied da lingua catalana en Svizra? Quai declera indirectamain il Lexicon istoric da la Svizra: «Cun l'adesiun a l'Organisaziun europeica da cooperaziun economica (1958) e la stabilisaziun monetara (1959) ha la Spagna liberalisà ses commerzi ester (...). L'avertura economica ha chaschunà ina greva recessiun, l'augment da la dischoccupaziun e, tranter 1960 e 1970, l'emigraziun da strusch 1,5 milliun umans vers ils pajais industrialisads europeics ils pli

sviluppads. La colonia spagnola en Svizra, da 13 524 olmas il 1960, ha cuntanschì il 1970 la cifra da 121 237 (...). Il 1987 vivevan var 132 500 Spagnolas e Spagnols en Svizra (...). Il 2010 eran els anc adina 64 163 (...). La quarta part dals umans cun pass spagnol en Svizra è naschida en noss pajais» (2). I s'enclergia ch'ina part da las populaziuns spagnolas immigradas en Svizra era ed è da lingua catalana.

Cunter Franco

L'occurrenza dals 8 d'avrigl a Neuchâtel pertutga la segunda mesadad dal tschientaner passà, ma l'invit da Vinyals sa referescha a «l'istorgia culturala da la Catalogna en la Svizra dals davos tschient onns», pia dapi 1916, e menziuna nov persunalitads catalanas da lezza giada en Svizra. Ina da las principalas era cardinal Francesc Vidal i Barraquer (1868-1943), mort a Friburg suenter pliras stads passentadas en la cartusia da La Valsainte (oz vischianca da Val-de-Charmey/FR). Vidal era vegni 1918 archuvestg da Tarragona (Catalogna) e 1921 cardinal. Il 1937 han 8 archuvestgs e 35 uestgs spagnols suttascriet ina brev a favur da la rebelliun militar manada da general Francisco Franco Bahamonde (1892-1975). Vidal e l'uestg basc Mateo Múgica Urrestarazu (1870-1968) han refusà d'aderir a quella deceraziun; suenter la victoria da Franco 1939 ha ses reschim scumandà als dus prelats da turnar a lur diocesis. Dus catolics catalans exiliads a Friburg han surpiglià l'ierta spiertala da Vidal cunter la dictatura naziunalistica da Franco: Carles Cardó i Sanjoan (1884-1958) e Ramon Sugranyes de Franch (1911-2011). Il scriptur e teolog Cardó, canoni da la catedrala da Barcelona, ha stuì cumbatter ditg cunter il reschim da Madrid per finalmain pudair publitgar 1945 a Paris sia «Histoire spirituelle des Espagnes». Il 1954, gia malsau, è'l turnà a Barcelona. L'original catalan da ses essai è cumparì pir 1977, suenter la mort dal dictatur. Sugranyes è stà docent da linguas e litteraturas ibericas a l'Universitad da Friburg da 1942 enfin a 1982; en ils davos onns ha'l plinavant surpiglià incumbensas universitaras limitadas, e quai a Genevra, Losanna e Neuchâtel. Davent da 1963 è'l stà auditur laic al concil vatican. Sugranyes ha scrit in volum da regardientschas nua ch'el fa endament ils davos onns

da Vidal a La Valsainte e crititgescha Pius XII (1876-1958, Eugenio Pacelli), il papa da lezza giada, «sia reacziun da dretga a favur da l'urden e la pusanza» e sia gratulaziun a Franco il 1939, «la victoria bramada da la Spagna catolica» (3).

Temas multifars

I s'enclergia che la dieta dals 8 d'avrigl a Neuchâtel na resguarda betg mo l'exil da la guerra civile e da la dictatura, mabain era l'immigraziun economica en Svizra. L'unic referat da la damaun, quel da Mariàngela Vilallonga Vives (Universitad da Girona, Catalogna) è deditgà a trais scripturas catalanas en Svizra. Davent da las 13.30 referescha Enric Bou i Maqueda, docent da litteratura spagnola e catalana a l'Universitad Ca' Foscari (Vaniescha), davart l'exil catalan ed il kino. Davent da las 15.00 referescha Anton-Simó Massó i Alegret, docent da catalan (Universitad da Turitg) e fidaivel lectrur da La Quotidiana, davart la recepziun da lingua e litteratura catalana en la pressa germanofona e rumantscha da la Svizra. Suenter la pausa, davent da las 17.00 han lieu ils davos trais referats. L'istoricher Sébastien Farré (Universitad da Genevra) ha deditgà sia dissertaziun a: «La Suisse et l'Espagne, de la guerre civile à la mort du dictateur (1936-1975)» (4); el rapporta davart ils exiliads da lezza giada. Carme Eberenz-Greoles, spezialista da l'entschatta da la linguistica catalana, referescha davart l'exil catalan en Svizra, cunzunt en Romandia. Phryné Pigenet, coautura da «Les Exils catalans en France» (5), rapporta davart lez tema. Gia ussa pon ins engraziar l'institut da Neuchâtel, las trais referents ed ils trais referents per la gronda lavur prestada, spetgar cun brama la dieta empermettent da dals 8 d'avrigl e sperar che lezza universitad porschia prest puspè ina tala occurrenza davart linguas e culturas da nossa Europa.

1. La dieta sa splega en l'aula S1 dal bajetg da l'ICF, rue Faubourg de l'Hôpital 61-63.
2. Rudolf Bolzern en: *Fondazione Dizionario storico della Svizzera (DSS), Dizionario storico della Svizzera, tom 11. Lucarn (Armando Dado, ISBN 978-88-8281-336-9), p. 777-778, chavazzin «Spagna».*
3. Ramon Sugranyes de Franch, *Militant per la justicia. Barcelona (Proa, ISBN 84-8256-617-2) 1998, p. 211.*
4. Ed. Antipodes, Losanna 2005.
5. Da Jordi Canal, Anne Chardon e Phryné Pigenet (ISBN 2840503867, ed. Presses Université Paris-Sorbonne) 2005.